

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Савранчук Л. Л.

ВСТУП

В умовах воєнного стану Україна стикнулася з необхідністю швидкого та ефективного управління суспільними процесами для забезпечення національної безпеки та громадського порядку. Також вимагає адаптації всіх аспектів правової системи в Україні до нових умов життя. Адміністративна відповідальність юридичних осіб не є винятком і набуває особливого значення, оскільки правопорушення, вчинені юридичними особами, можуть мати серйозний вплив на національну безпеку держави та її стабільність. Особливу роль у цьому процесі відіграють юридичні особи, які, здійснюючи свою господарську та іншу діяльність, повинні дотримуватися суворих правил і норм, встановлених правовою системою воєнного стану. Порушення цих правил може мати серйозні наслідки для функціонування держави та суспільства в цілому, що підкреслює важливість ефективних механізмів адміністративної відповідальності юридичних осіб.

Сьогодні більшість юридичних осіб не підпорядковані безпосередньо державним інституціям, а засновані на недержавній формі власності. За умов воєнного стану потреба в забезпеченні державної дисципліни в усіх сферах суспільного життя не зникла, а навпаки, набула більшої гостроти.

Водночас, на сьогодні, проблематика системи адміністративної відповідальності юридичних осіб ще недостатньо досліджена, і ця проблема не знайшла свого вирішення ні в законодавстві, ні в адміністративно-правовій теорії. Базові правові положення юридичних осіб досліджувалися такими вченими, як: О.М. Зима, О.Л. Жильцов, О.В. Кузьменко, В.Г. Чорна, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, Є.В. Додін, Л.В. Коваль, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Д.М. Лук'янець, В.І. Новосолов, О.В. Овчарової та інших, у працях яких розглядаються окремі питання, що стосуються адміністративної відповідальності юридичних осіб.

Необхідність поглибленого теоретичного розроблення та актуальність зазначених проблем обумовили вибір теми дослідження, її об'єкт, предмет та мету.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз правових аспектів адміністративної відповідальності юридичних осіб в умовах правового режиму воєнного стану. Завданням дослідження є необхідність з'ясувати особливості правового регулювання, виявити проблеми та запропонувати шляхи вдосконалення нормативно-правової бази та практики застосування адміністративних санкцій до юридичних осіб у цей період.

Для досягнення поставленої мети в статті передбачається вирішення наступних завдань, таких як: визначення теоретичних засад адміністративної відповідальності юридичних осіб; дослідження правового режиму воєнного стану в Україні та його впливу на адміністративне право; здійснення аналізу нормативно-правової бази, що регулює адміністративну відповідальність юридичних осіб в умовах воєнного стану; проведення оцінки практики застосування адміністративної відповідальності, зокрема впливу адміністративних санкцій на діяльність юридичних осіб; а також виявлення проблем правозастосування та надання пропозицій щодо їх вирішення.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до вивчення адміністративної відповідальності юридичних осіб в умовах воєнного стану, що включає аналіз теоретичних засад, правового регулювання та практичних аспектів. Запропоновано новий підхід до вдосконалення правових засад та механізмів реалізації адміністративної відповідальності юридичних осіб в умовах воєнного стану в Україні.

1. Теоретичні основи адміністративної відповідальності юридичних осіб в умовах правового режиму воєнного стану в Україні

Війна – є тим явищем, яке перетинає кордони часу, культури та географічних координат, створюючи унікальне середовище, в якому виживання, безпека і підтримання правопорядку набувають особливого значення та наслідків. У цьому контексті виникає потреба у створенні та впровадженні особливого правового режиму, спрямованого на забезпечення адекватного реагування на виклики воєнного конфлікту. Існує потреба у встановленні та реалізації особливого правового режиму, спрямованого на забезпечення адекватного реагування на виклики воєнного конфлікту та підтримання

функціонування держави в умовах загрози суспільним інтересам. Ці аспекти лягли в основу дослідження теоретичних основ адміністративної відповідальності юридичних осіб в умовах режиму воєнного стану.

Воєнний стан, як особливий правовий режим, визначається глибокою трансформацією функціонування держави, структури влади та механізмів взаємодії. Він є демонстрацією розбіжностей між врегульованим мирним часом і розгорнутою мобілізацією ресурсів під час збройного конфлікту. Однак, запровадження воєнного стану виводить на перший план не лише питання безпеки та оборони, але й питання захисту прав і свобод громадян в умовах кризи¹.

Ключовою особливістю є те, що адміністративна відповідальність покладається не на конкретних громадян чи посадових осіб, а на підприємство, установу чи організацію в цілому, в особі керівництва підприємства². Відновлення та підтримання правопорядку у воєнний час вимагає високого рівня організації, планування та координації. При цьому ключовим завданням є дотримання балансу між обмеженням певних прав і свобод фізичних та юридичних осіб та забезпеченням їхніх нагальних потреб³.

Тому дослідження правових засад адміністративної відповідальності юридичних осіб в умовах воєнного стану в Україні є важливим та актуальним завданням, спрямованим на забезпечення належного правового регулювання та ефективного функціонування держави в умовах зростання загроз національній безпеці. В умовах воєнного стану необхідний особливий підхід до правового регулювання, зокрема в частині відповідальності юридичних осіб, які порушують встановлені правила та норми.

Дослідженнями питань особливостей притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб займалися такі науковці, як: Н.В. Глущенко, О.Л. Жильцов, О.Т. Зима, Н.В. Добрянська, Т.О. Коломоєць, М.О. Кравець, Ю.В. Венгер, А.Т. Комзюк,

---

¹ Прохоренко М. М., Тимошенко А. В. Особливості адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2023. С. 300–303. URL : http://lsej.org.ua/8_2023/69.pdf

² Глущенко Н. В., Сагайдак В. О. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб. *Правові горизонти*. Том 14, № 2. 2021. С. 44–49.

³ Прохоренко М. М., Тимошенко А. В. Особливості адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2023. С. 300–303. URL : http://lsej.org.ua/8_2023/69.pdf

Є.А. Липій, Р.В. Батіг, І.О. Гаврилова, М. Колеснікова та Л. Калініченко, О.М. Танчик, В.С. Парненко.

У сучасних умовах правового режиму воєнного стану в Україні питання адміністративної відповідальності юридичних осіб набуває особливого значення. Введення такого режиму вимагає адаптації правових норм до нових викликів, забезпечення стабільності і правопорядку. Адміністративна відповідальність юридичних осіб стає важливим інструментом забезпечення дотримання законодавства та підтримки національної безпеки. Розглянемо теоретичні засади адміністративної відповідальності юридичних осіб, зокрема умови правового режиму воєнного стану, беручи за основу правові норми, їх застосування та їх вплив на функціонування юридичних осіб.

Серед особливих адміністративно-правових режимів в Україні виділяють, що вводиться у разі збройного нападу, загрози нападу або загрози державній незалежності та територіальній цілісності України, тобто правову систему воєнного стану. Правовою основою для введення цього режиму в Україні є Конституція України⁴, Закон України «Про оборону України»⁵, Закон України «Про національну безпеку України»⁶, Закон України «Про правовий режим воєнного стану»⁷, Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»⁸, Указ Президента України «Про загальну мобілізацію»⁹ тощо.

Варто відзначити, що система правових актів, що забезпечують досягнення цілей введення правового режиму воєнного стану, не обмежується тільки цими документами. Вона також включає в себе інші закони та підзаконні нормативно-правові акти України.

---

⁴ Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 21.06.2024).

⁵ Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 9, ст. 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

⁶ Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

⁷ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

⁸ Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64 / 2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

⁹ Про загальну мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022 № 65 / 2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

Що стосується поняття воєнного стану, то варто відзначити, що воно має законодавче визначення. Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», йдеться про особливий правовий режим, який вводиться у разі збройного нападу, загрози нападу, небезпеки незалежності держави та територіальної цілісності України¹⁰. Воєнний стан передбачає дотримання конституційних прав і свобод громадян, тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб і покладає на них додаткові обов'язки¹¹.

Метою введення воєнного стану є створення умов для забезпечення функцій органів публічної влади і місцевого самоврядування, об'єднань громадян і державних установ, військового командування, а також здійснення заходів щодо локалізації та нейтралізації загроз національній безпеці країни, захисту її національних інтересів щодо забезпечення обороноздатності країни, прав і свобод людини і громадянина в умовах особливого режиму (статті 85, 92, 106 Конституції України)¹².

Введення воєнного стану робить істотний вплив на систему державно-правових відносин, в тому числі на механізм адміністративної відповідальності юридичних осіб. В умовах воєнного стану зростає важливість підтримки правопорядку, забезпечення безпеки і дотримання всіх суб'єктів правовідносин, зокрема законних вимог юридичними особами¹³.

Адміністративна відповідальність юридичних осіб в умовах воєнного стану набуває особливої ваги, оскільки підприємства, установи та організації можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за правопорушення, що загрожують безпеці та стабільності держави. У цьому контексті важливо не тільки дотримуватися чинних норм, а й виконувати додаткові зобов'язання, що накладаються на юридичні особи під час воєнного стану.

---

¹⁰ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

¹¹ Прохоренко М. М., Тимошенко А. В. Особливості адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 300–303. URL: http://lsej.org.ua/8_2023/69.pdf

¹² Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 21.06.2024).

¹³ Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану : колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. С. 399–416. URL : <http://www.ssaals.com.ua/?p=9174>

Отже, адміністративна відповідальність юридичних осіб в умовах воєнного стану стає важливим компонентом вітчизняних систем забезпечення правопорядку та безпеки, спрямованим на ефективне реагування на невідкладні виклики та загрози.

Перш за все, необхідно охарактеризувати поняття «адміністративна відповідальність» та з'ясувати, чим вона відрізняється від інших видів юридичної відповідальності. Варто зазначити, що юридична відповідальність є багатограним явищем, а тому у законодавчій та судовій практиці розрізняють її види, такі як: кримінальна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна, матеріальна, конституційна, фінансова та господарська відповідальність. Тому в даному випадку, слід зосередитися на адміністративній відповідальності, як на особливому виді юридичної відповідальності, яка має особливі характеристики, що відрізняють її від інших видів юридичної відповідальності. Головною особливістю адміністративної відповідальності є те, що вона настає за вчинення адміністративних правопорушень фізичною чи юридичною особою¹⁴.

Відмітимо, що питання адміністративної відповідальності юридичних осіб довгий час залишалося дискусійним. Відсутність на законодавчому рівні нормативно-правових підстав для визначення юридичної особи як суб'єкта адміністративної відповідальності спричиняла постійні суперечки та невизнання юридичних осіб як суб'єктів адміністративної відповідальності¹⁵. Д. Лук'янець, досліджуючи це питання, зазначає, що в контексті адміністративної відповідальності юридичних осіб існують певні особливості, зумовлені специфікою юридичних осіб як суб'єктів правовідносин у порівнянні з фізичними особами¹⁶.

Для визначення поняття адміністративного правопорушення звернемося до статті 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Так, відповідно до цієї статті «адміністративними правопорушеннями (проступками) визнаються

---

¹⁴ Добрянська Н. В. Дискусійні питання із приводу адміністративної відповідальності юридичних осіб. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2019. Т. 30(69), № 5. С. 133–138.

¹⁵ Галунько В., Стеценко С., Берlach А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану : колективна монографія. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. С. 399–416. URL: <http://www.ssaals.com.ua/?p=9174>

¹⁶ Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку : монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 220 с.

протиправні, винні (умисні або необережні) дії чи бездіяльність, які посягають на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством України передбачено адміністративну відповідальність»¹⁷. Варто зазначити, що даним положенням не передбачена можливість вчинення деліктів юридичними особами. Також проаналізувавши інші положення Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо віку, з якого особа може бути притягнута до відповідальності за адміністративне правопорушення, коли виключається адміністративна відповідальність у зв'язку з неосудністю, а також мету адміністративного покарання можна стверджувати, що КУпАП прямо передбачає передбачає адміністративну відповідальність лише щодо фізичних осіб¹⁸.

Загалом що неправильно обмежуватися розглядом питань адміністративної відповідальності лише через призму Кодексу про адміністративні правопорушення (КУпАП). Норми, що стосуються адміністративних правопорушень фізичних осіб, складають лише частину норм, що утворюють інститут адміністративної відповідальності, і цей інститут є значно більшим за те, що може бути представлено у КУпАП. У той же час, КУпАП є єдиним нормативним актом, норми якого дозволяють визначати класифікаційні ознаки адміністративної відповідальності і служать вихідною точкою для досліджень у цій сфері¹⁹.

Національна практика багатьох іноземних країн свідчить про введення відповідальності юридичних осіб на рівні кодифікованого акту адміністративної відповідальності, що відбувається відповідно до зростання числа правопорушень, вчинених юридичними особами. Наприклад, крім адміністративної відповідальності, такі країни, як Франція, Фінляндія, Бельгія, Данія, Японія, Канада, США, Південна Корея, Нідерланди, Норвегія та Австрія, встановили систему

---

¹⁷ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

¹⁸ Глушенко Н. В., Сагайдак В. О. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб. *Правові горизонти*. Том 14, № 2. 2021. С. 44–49.

¹⁹ Жильцов О. Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук : спец. «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2006. 215 с.

кримінальної відповідальності для юридичних осіб²⁰. Варто відзначити, що український законодавець також вже спробував закріпити відповідальність юридичних осіб за порушення правил, зокрема шляхом внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у 2008 році, що стосувалося порушень у сфері безпеки дорожнього руху, і можливими суб'єктами такої відповідальності могли бути й юридичні особи²¹.

Сучасні дослідники вважають, що економічні та господарські правопорушення часто призводять до перекладання відповідальності з керівника на підлеглого, оскільки всередині колективних суб'єктів (підприємств, корпорацій) існують потужні фактори, що впливають на індивідуальну волю окремих членів спільноти. Такий розподіл праці також ускладнює виявлення суб'єкта правопорушення, а іноді навіть робить це неможливим.

Згідно з деякими науковими поглядами, ефективні превентивні заходи щодо юридичних осіб також вимагають систематичних заходів, оскільки вони часто значно перевищують не тільки індивідуальне покарання окремих членів спільноти, а й міру індивідуального покарання, на яку можуть бути накладені отримані господарські²² вигоди.

Як вже було зазначено раніше, згідно з КУпАП, лише фізичні особи є суб'єктами адміністративної відповідальності. Однак деякі нормативні акти передбачають випадки, коли до адміністративної відповідальності одночасно може бути притягнуто як юридичну, так і фізичну особу, яка входить до складу юридичної. Прикладом наведеного може бути стаття 37 Закону України «Про ветеринарну медицину»²³, в якій визначено юридичні зобов'язання щодо виконання всіх належних ветеринарних та санітарних заходів для добробуту тварин, включаючи гігієнічні вимоги і умови утримання, які повинні бути забезпечені в тваринницьких комплексах. Так,

---

²⁰ Лук'янець Д. М. Юридична особа як суб'єкт адміністративної відповідальності: додаткові аргументи «за». *Юридична практика*. 2001. № 18(176). С. 9.

²¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

²² Жильцов О. Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук : спец. «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2006. 215 с.

²³ Закон України № 2498 «Про ветеринарну медицину» від 25 червня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#top> (дата звернення: 19.06.2024).

статтею 107 КУпАП встановлено адміністративну відповідальність посадових осіб за порушення правил персоналом карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог²⁴. В результаті аналізу вищевказаної статті можна зробити висновок, що об'єкт та об'єктивна сторона правопорушення збігається, проте у статті КУпАП зазначено лише відповідальність посадової особи, а у Законі України «Про ветеринарну медицину» вказано відповідальність юридичної особи.

Відповідно, адміністративна відповідальність юридичної особи відрізняється від відповідальності фізичної особи в силу особливостей правового статусу. Юридична особа, як колективний суб'єкт, трактується як специфічний суб'єкт адміністративної відповідальності, що володіє унікальними характеристиками, що відрізняються фізичної особи.

Отже, якщо розглядати основні ознаки адміністративної відповідальності юридичної особи, то вони в основному збігаються з ознаками адміністративної відповідальності фізичної особи.

По-перше, юридичні особи, як і фізичні, можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення діяння, що містять ознаки адміністративного правопорушення, тобто незаконних, вчинених з необережності та суспільно шкідливих порушень встановлених законом правил поведінки.

По-друге, накладення адміністративних стягнень на юридичні особи має негативні фінансові або організаційні наслідки, аналогічні тим, які виникають у разі адміністративної відповідальності фізичних осіб, за винятком видів стягнень, які застосовуються до юридичних осіб.

По-третє, право притягати до відповідальності як фізичних, так і юридичних осіб належить уповноваженим державним органам або посадовим особам, які безпосередньо не підпорядковуються правопорушнику. Залучення юридичних осіб до адміністративної відповідальності є одним з методів управлінської діяльності цих установ, поряд з виконанням державних завдань у сфері економічної діяльності, соціокультурної та адміністративної політики. У випадках, визначених законом, справи про адміністративні правопорушення можуть розглядатися судом.

---

²⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 19.06.2024).

Отже, адміністративна відповідальність юридичної особи є різновидом юридичної відповідальності, яка полягає в застосуванні санкцій до підприємств, установ та організацій за вчинення адміністративних правопорушень. Вона спрямована на забезпечення дотримання правових норм та запобігання правопорушенням, які можуть завдати шкоди державним і суспільним інтересам, а також правам і свободам громадян.

У свою чергу, адміністративна відповідальність юридичної особи, на нашу думку, має певні особливості в порівнянні з відповідальністю фізичної особи:

1) суб'єкт відповідальності: юридична особа – це штучний суб'єкт права, що володіє власним майном, правами і обов'язками, відмінними від прав і обов'язків засновника або учасника. Це відрізняє їх від фізичних осіб, які діють від свого імені;

2) характер санкцій: санкції, що застосовуються до юридичних осіб, носять в основному майновий характер (штрафи, конфіскація майна, призупинення діяльності), а до фізичних осіб застосовуються як майнові, так і немайнові санкції (попередження, адміністративні арешти);

В США види санкцій варіюються від штрафів і попереджень до обмеження діяльності, призупинення ліцензій і навіть примусового розпуску компанії в особливих випадках. У Німеччині основними санкціями є штрафи, адміністративні приписи, конфіскація прибутків, отриманих незаконним шляхом²⁵.

3) відповідальність за дії працівника: якщо такі дії здійснюються в рамках службових обов'язків, юридична особа може нести відповідальність за дії працівника. Для фізичних осіб відповідальність є персональною;

4) механізми притягнення до адміністративної відповідальності: Процедура притягнення юридичної особи до адміністративної відповідальності може бути складнішою, тим більше що необхідно встановити вину уповноваженої особи або органу управління юридичної особи.

Адміністративна відповідальність юридичних осіб в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, зокрема:

---

²⁵ Кравець М. О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 75–78.

1) Кодекс України про адміністративні правопорушення як основний законодавчий акт, що встановлює підстави, процедури та види адміністративних стягнень;

2) Закон України «Про правовий режим воєнного стану»: встановлює деталі адміністративної відповідальності юридичних осіб під час воєнного стану, передбачає можливість введення додаткових обмежень та зобов'язань;

3) Господарський кодекс України містить норми, які регулюють економічні відносини і визначають відповідальність підприємств за порушення господарського законодавства, в тому числі за адміністративні правопорушення;

4) та інші спеціальні закони та підзаконні акти: встановлюють відповідальність у певних сферах діяльності (наприклад, у галузі охорони праці, екологічної безпеки, податкового законодавства).

Таким чином, адміністративна відповідальність юридичних осіб є важливим інструментом забезпечення правопорядку і законності в Україні, який має свої особливості і заснований на комплексі законодавчих актів.

2. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб під час воєнного стану

Адміністративна відповідальність юридичних осіб є важливим інструментом забезпечення правового регулювання і верховенства закону в Україні. Вона забезпечує дотримання законів і нормативних актів, що регулюють різні аспекти економічної, соціальної та екологічної діяльності. У мирний час ці механізми функціонують у відносно стабільних умовах, але в умовах воєнного стану виникають особливі випадки, що вимагають адаптації правових норм і процедур.

Введення воєнного стану в Україні суттєво змінило правове середовище, в якому діють й юридичні особи. У цей період держава посилює управління та нагляд за своєю діяльністю для забезпечення національної безпеки й оборони держави, економічної стабільності та захисту громадян. Ці зміни вимагають перегляду адміністративних та правових заходів та процедур, що застосовуються до юридичних осіб.

Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб під час воєнного стану охоплюють кілька специфічних аспектів. По-перше, це стосується нормативної бази, яка повинна бути адаптована до умов воєнного часу. По-друге, необхідно враховувати деталі процедури притягнення до адміністративної відповідальності, зокрема, скорочення строків розгляду справ, посилення

відповідальності за окремі види правопорушень, особливі умови застосування адміністративних санкцій. По-третє, актуальним є питання забезпечення прав юридичних осіб у цих умовах, включаючи гарантію справедливого судового розгляду та можливість оскарження рішень адміністративних органів.

Отже, досліджуючи особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб необхідно вивчити та проаналізувати деталі адміністративної відповідальності юридичних осіб під час воєнного стану, виявити проблемні питання чинного законодавства та розробити рекомендації щодо їх вдосконалення. Дане дослідження є актуальним і своєчасним, оскільки воно спрямоване на підвищення ефективності правопорядку і забезпечення правосуддя і правопорядку в ситуаціях, коли країна стикається з надзвичайними викликами.

Основні положення теорії права, що успадковані українською юриспруденцією визначають, що юридична особа є суб'єктом лише цивільно-правовій відповідальності. Відповідно існувала точка зору, що до адміністративної відповідальності можуть притягуватися тільки фізичні особи.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення²⁶ використовується термін «особа», але немає конкретизації які саме особи, чи то фізичні, чи юридичні є суб'єктами адміністративних правопорушень. Відповідно здійснивши аналіз положень КУпАП, які визначають вік, з якого настає адміністративна відповідальність, мета адміністративного стягнення, то можна визначити, що норми КУпАП визначають адміністративну відповідальність юридичних осіб²⁷.

Зміни в соціально-політичній ситуації в Україні після набуття нею незалежності вплинули на розвиток підприємництва, на різні форми власності, економічний розвиток у форму ринкової економіки та інші фактори призвели до прийняття Верховною Радою України, не чекаючи належного наукового обґрунтування, фактично цілого ряду законів, якими було визначено адміністративну відповідальність юридичних осіб.

---

²⁶ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

²⁷ Жильцов О. Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект: дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук: спец : «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2006. 215 с.

Відповідно, до таких норм належать Цивільний процесуальний кодекс України²⁸, Господарський кодекс України²⁹, Закони України «Про зайнятість населення»³⁰, «Про громадські об'єднання»³¹, «Про ветеринарну медицину»³², «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності»³³, «Про захист економічної конкуренції»³⁴, «Про виключну (морську) економічну зону»³⁵, «Про ринок електричної енергії»³⁶, «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними»³⁷, а також Закон України «Про правовий режим воєнного стану»³⁸, Указ Президента України

---

²⁸ Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 40–41, 42, ст. 492.

²⁹ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#top> (дата звернення: 24.06.2024).

³⁰ Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 24, ст. 243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

³¹ Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 1, ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

³² Про ветеринарну медицину: Закон України № 2498 від 25 червня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#top> (дата звернення: 19.06.2024).

³³ Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, N 46, ст. 411. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80#Text>

³⁴ Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 12, ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

³⁵ Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 р. № 162/95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-vr#top> (дата звернення: 18.06.2024).

³⁶ Про ринок електричної енергії: Закон України від 13 квітня 2017 р. № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 27–28, ст. 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>

³⁷ Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18 листопада 1997 р. № 637/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1998, № 9, ст. 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text>

³⁸ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

«Про введення воєнного стану в Україні»³⁹ від 24.02.2022 № 64; Указ Президента України «Про загальну мобілізацію»⁴⁰ від 24.02.2022 № 65 та деякі інші.

Аналізуючи положення вищезазначених законів, які встановлюють відповідальність юридичних осіб, можна зробити висновок, що деякі з них вказують на наявність відповідальності, але не визначають розмір штрафних санкцій чи порядок провадження в справі. Наприклад, ст. 31 Закону України «Про громадські об'єднання»⁴¹ передбачає, що посадові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, громадяни, іноземці та особи без громадянства несуть відповідальність за порушення законодавства про громадські об'єднання у порядку, встановленому законом⁴².

Однак, більшість законів встановлює відповідальність у повному обсязі, включаючи норми прямої дії. При цьому порядок провадження у таких справах та оскарження рішень уповноважених органів відрізняється. Наприклад, Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України»⁴³ містить як матеріальні норми (визначення складів правопорушень, які посягають на охорону суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні), так і види стягнень (основним з яких є штраф) та їх розміри, так і процесуальні норми (визначення органів, уповноважених розглядати справи про правопорушення, перелік посадових осіб, які мають право накладати штрафи, порядок виконання і оскарження рішень про притягнення до відповідальності)⁴⁴.

---

³⁹ Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64 / 2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

⁴⁰ Про загальну мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022 № 65 / 2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

⁴¹ Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 1, ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

⁴² Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. *Адміністративне право України (загальна частина)*: навч. посіб.. Львів: СПОЛЮМ, 2021. 616 с.

⁴³ Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 р. № 162/95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-вр#top> (дата звернення: 18.06.2024).

⁴⁴ Зима О. Т. *Адміністративна відповідальність юридичних осіб*: дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук: спец: «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2001. 164 с.

Таким чином, особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб у період воєнного стану є складними питаннями, які потребують детального наукового аналізу та практичних рішень для забезпечення ефективного функціонування правової системи та захисту інтересів держави і суспільства.

На основі аналізу юридичної літератури та наукових праць можна зазначити, що адміністративна відповідальність настає за наявності трьох основних підстав, а саме: 1) фактична, у разі вчинення особою конкретного проступку адміністративного правопорушення, тобто наявність ознак такого правопорушення; 2) юридична за наявності у поведінці особи юридичного складу правопорушення⁴⁵; 3) процесуальна за наявності процесуальних норм, які забезпечують можливість притягнення особи до адміністративної відповідальності⁴⁶. Отже, враховуючи вищевикладене, необхідно звернути увагу на підстави адміністративної відповідальності юридичних осіб та їх проблеми виявлення. Як зазначалося вище, однією з умов адміністративної відповідальності є наявність фактичної підстави, яка характеризується наступними ознаками, а саме: протиправність, винність, караність та суспільна шкідливість⁴⁷.

Проблемними у розгляді поняття «адміністративна відповідальність юридичних осіб» є визначення поняття «вини юридичної особи». Як зазначає М.О. Кравець, «вина – це свідоме і психічне ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння та усвідомлення його наслідків»⁴⁸. Однак, відмітимо, юридична особа не може мати свідомого і вольового ставлення до вчинюваного діяння, це пов'язано з тим, що юридична особа є певною організацією чи установою, що складається з окремих осіб (фізичних чи юридичних) та яка зареєстрована і діє відповідно до чинного законодавства України для досягнення певних господарських цілей. Саме тому, вина юридичної особи є психічним та свідомим ставленням фізичних

---

⁴⁵ Коломоець Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : «Істина», 2008. 457 с.

⁴⁶ Галуцько В., Стеценко С., Берлач А. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану : колективна монографія / за заг. ред. В. Феліка, В. Курила. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.

⁴⁷ Коломоець Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : «Істина», 2008. 457 с.

⁴⁸ Кравець М. О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 75–78.

осіб, які входять до складу юридичної особи, що вчинила адміністративне правопорушення.

Таким чином, необхідно розрізняти правопорушення, які вчинені безпосередньо фізичною особою від тих правопорушень, що вчинені юридичною особою. Адже, відмінність в цьому випадку полягає в тому, що юридична особа є винною у вчиненні адміністративного правопорушення лише тоді, коли воно вчинене групою осіб, які діють від імені певної організації чи установи.

Я.В. Венгер зазначає, що «вина юридичної особи полягає з провин фізичних осіб, які організовують діяльність у складі юридичної особи»⁴⁹. Отже, вина юридичної особи, яку можна визнати як корпоративну недбалість – це правова категорія, яка відображає неправильну поведінку чи порушення обов'язків, покладених законом або договором на працівників юридичної особи, що призводить до настання певного виду юридичної відповідальності. На відміну від фізичних осіб, умисел або необережність яких можна визначити особисто, необережність юридичної особи визначається діями або бездіяльністю її представників або працівників, які діють у межах своїх повноважень.

Деякі нормативно-правові акти містять положення, що встановлюють адміністративну відповідальність юридичних осіб за дії або бездіяльність фізичних осіб, які входять до їх складу. Наприклад, статті 22-26 Закону України «Про виключну (морську) економічну зону», де передбачено відповідальність юридичних осіб за незаконну промислову діяльність, порушення правил безпечної експлуатації споруд, незаконну експлуатацію природних ресурсів, незаконне проведення морських наукових досліджень, а також забруднення морського середовища⁵⁰.

Отже, об'єктивною стороною адміністративного правопорушення є протиправна поведінка юридичної особи, але суб'єктами таких деліктів є посадова особа, що входить до складу юридичної особи. Таким чином, дії юридичних осіб завжди обумовлені діями фізичних осіб, тому доведення вини юридичної особи, в першу чергу, залежить від вини фізичної особи, яка входить до складу юридичної особи.

---

⁴⁹ Венгер Ю. В. Вина як суб'єктивна підстава адміністративної відповідальності юридичної особи за вчинене правопорушення у сфері стандартизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2015. № 13. С. 85–87.

⁵⁰ «Про виключну (морську) економічну зону України»: Закон України від 16 травня 1995 р. № 162/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-vr#top> (дата звернення: 18.06.2024).

Прикладом може бути адміністративне правопорушення визначене статтею 175-4⁵¹, в якій визначено відповідальність посадових осіб та індивідуальних підприємців за порушення встановлених законом вимог пожежної та техногенної безпеки, а також гасіння пожеж, аварійно-рятувальної та іншого спеціального обладнання або засобів протипожежного захисту для інших цілей.

Також відмітимо, що Цивільний кодекс України визначає юридичну особу як організацію, яка може мати інше майно, набувати права і брати на себе обов'язки замість нього. Організація є соціальною системою зі своїм власним органом управління, а саме адміністрацією, а також зборами акціонерів або членів. Рішення часто приймаються не керівництвом, а зборами які є вищим органом управління організацією⁵².

При визначенні суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення організації важливо враховувати, що відповідальність за шкоду, заподіяну співробітником, не може розглядатися, оскільки важке рішення може бути прийнято загальними зборами акціонерів, яке не обов'язково є співробітником організації⁵³.

Отже, адміністративна відповідальність юридичної особи не може розглядатися як відповідальність персоналу або колективу організації. Це відповідно нове явище в адміністративно-правовому регулюванні, яке потребує подальшого аналізу.

Юридична особа є правовою формою структурно організованих утворень. Кожен співробітник організації виконує певні функції, і деякі керівники мають право діяти від імені юридичних осіб і формувати їх волю. Правоздатність юридичної особи залежить від дій окремих фізичних осіб, що входять до її складу.

Отже, виною юридичної особи є усвідомлене ставлення фізичних осіб, які входять до її складу, до зв'язку між їхніми діями (або бездіяльністю) та протиправними діями самої юридичної особи.

Залежно від ступеня оцінки вини юридичної особи та особливостей об'єктивної сторони її протиправної діяльності можна

---

⁵¹ «Про виключну (морську) економічну зону України»: Закон України від 16 травня 1995 р. № 162/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-vr#top> (дата звернення: 18.06.2024). Ст. 175-4, 1984.

⁵² Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40–44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

⁵³ Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. *Адміністративне право України (загальна частина)* : навч. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.

виділити різні види адміністративних правопорушень юридичної особи, які відрізняються від традиційної підстави адміністративної відповідальності фізичної особи⁵⁴. Багато законів України передбачають адміністративну відповідальність юридичних осіб за дії, які не є наслідками дій або бездіяльності фізичних осіб, що входять до їх складу. Наприклад, Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України»⁵⁵ передбачає відповідальність юридичних осіб за незаконну розвідку і розробку природних ресурсів, створення штучних островів, незаконний видобуток природних ресурсів та інші порушення. Очевидно, що ці дії не можуть відбутися без свідомої участі та волі людей. Таким чином, факт вчинення певних дій вже вказує на провину юридичної особи. Отже, існує такий вид відповідальності керівництва.

Отже, до особливостей адміністративної відповідальності юридичних осіб можна віднести:

1) колективний характер відповідальності. Відповідальність покладається на юридичні особи як на невід'ємний суб'єкт права, а не на конкретних фізичних осіб, що діють від його імені. Це означає, що організація несе відповідальність за дії своїх представників, навіть якщо вона не може встановити конкретного виконавця;

2) зміщення відповідальності: часто буває важко встановити конкретних виконавців через поширення обов'язків та функцій всередині організації. Це призводить до того, що відповідальність переноситься на всю юридичну особу, що забезпечує більш системний підхід до вирішення проблем;

3) превентивний ефект: адміністративні санкції, що накладені на юридичні особи, спрямовані не тільки на покарання за правопорушення, а й на запобігання подібних інцидентів в майбутньому. Це досягається шляхом створення стимулів для дотримання законодавства та впровадження механізмів внутрішнього контролю;

4) майнові санкції: юридичні особи несуть основну відповідальність у вигляді штрафів, конфіскації або інших майнових стягнень. Такі санкції впливають на фінансове становище організації

---

⁵⁴ Комзюк А. Т., Комзюк М. А., Липій Є. А. Адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією. *Науковий вісник публічного і приватного права*. 2023. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2022/3/18.pdf>

⁵⁵ Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 р. № 162/95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-vr#top> (дата звернення: 18.06.2024).

і можуть бути значно серйозніше, ніж ті, які застосовуються до фізичних осіб, враховуючи розмір і фінансові ресурси, пов'язані з діяльністю юридичних осіб;

5) правозастосування: покарання повинні накладатися юридичними особами незалежно від змін в керівництві або структурі компанії. Це означає, що навіть при зміні власника або реорганізації юридичної особи вони все одно несуть відповідальність за вчинені правопорушення;

6) комплексний підхід: при визначенні міри покарання враховується характер правопорушення, фінансове становище юридичної особи, сфера його діяльності та наслідки правопорушення. Це дозволяє забезпечити справедливість і наділення пропорційності адміністративних санкцій;

7) відсутність кримінальної відповідальності: на відміну від фізичних осіб, юридичні особи не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності. Таким чином, адміністративні санкції є основним механізмом притягнення юридичних осіб до відповідальності за правопорушення.

8) вплив на репутацію: адміністративні санкції можуть мати значний вплив на репутацію юридичної особи. Інформація про штрафи та інші санкції часто стає надбанням громадськості, що може призвести до втрати довіри клієнтів, партнерів та інвесторів;

9) регулюючий контроль: юридичні особи перебувають під постійним контролем регулюючих органів, які стежать за дотриманням законодавства. Це включає регулярні перевірки, аудити та моніторинг діяльності організації;

10) зобов'язання щодо усунення порушень: окрім фінансових санкцій, юридичним особам може знадобитися вжити конкретних заходів для усунення наслідків порушень та запобігання їх повторенню в майбутньому. Це можуть бути вимоги щодо вдосконалення внутрішніх процедур, підвищення рівня управління або навчання співробітників.

Таким чином, ці особливості роблять адміністративну відповідальність юридичних осіб всеосяжним і важливим інструментом забезпечення дотримання законодавства і підтримки правопорядку в економічній сфері.

Узагальнюючи, адміністративна відповідальність юридичної особи – це складне і багатовимірне явище, яке відрізняється від відповідальності фізичної особи. Даний вид відповідальності має свої специфічні характеристики: підстави для притягнення, наслідки

штрафних санкцій, повноваження органу щодо здійснення адміністративних заходів. Юридичні особи, як соціальні утворення зі своєю власною структурою та органами управління, потребують іншого підходу до регулювання своїх обов'язків. Важлива не тільки правова база, а й практичні аспекти, що враховують унікальні особливості діяльності та функцій юридичних осіб. Тому необхідно удосконалити нормативно-правову базу враховуючи зарубіжний досвід.

3. Напрямки вдосконалення адміністративно-процесуального законодавства про відповідальність юридичних осіб

Одним з актуальних питань, що потребують вдосконалення законодавства України, є адміністративна відповідальність юридичних осіб. Автори концепції реформи адміністративного права в Україні наголошують на необхідності уніфікації законодавства про адміністративну відповідальність та обговорюють запровадження юридичних осіб як суб'єктів адміністративних правопорушень нарівні з фізичними особами.

Закон про адміністративну відповідальність фізичних осіб систематизовано і складається з Кодексу України про адміністративні правопорушення (КпАП) та інших законів, що регулюють цю відповідальність. Однак законодавство про адміністративну відповідальність юридичних осіб не є системним, та включає в себе сукупність законів і підзаконних актів, розглянутих в попередньому підрозділі. В Україні поки не створено жодного системного законодавчого акту, що регулює це питання.

Як справедливо зазначає Комзюк А. Т., однією з основних проблем є відсутність систематизованих нормативних актів, що регулюють адміністративну відповідальність юридичних осіб. Іноді закон може прямо не визначати підстави відповідальності юридичної особи, але містить посилання на інші акти⁵⁶.

На сьогоднішній день законодавчих і нормативно-правових актів, повністю присвячених відповідальності юридичних осіб, недостатньо. У більшості випадків до даного питання мають відношення тільки певні частини цих актів. Норми, що встановлюють і регулюють адміністративну відповідальність юридичних осіб, розкидані

---

⁵⁶ Комзюк А. Т. Суб'єкти адміністративної відповідальності: проблеми визначення та правового закріплення системи. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. № 22. С. 95–99.

по різним законам і підзаконним актам, які спеціально присвячені цій відповідальності⁵⁷ і регулюють її лише частково⁵⁸. Навіть у законах, що передбачають можливість притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності, процедура притягнення до відповідальності та видів покарань, які можуть бути застосовані до порушників, які встановлюються або взагалі не регулюються спеціальними підзаконними нормативними актами⁵⁹.

На наш погляд, регулювання окремих питань адміністративної відповідальності юридичних осіб підзаконними актами може бути пов'язано з тим, що в більшості законів, що регулюють цю відповідальність, відсутні процесуальні норми. Але в будь-якому випадку такі підзаконні акти повинні не тільки роз'яснювати і деталізувати механізми притягнення юридичних осіб до відповідальності, а й встановлювати їх.

В результаті існуючі підзаконні акти, що встановлюють адміністративну відповідальність юридичних осіб, повинні бути визнані такими, що втратили чинність з моменту прийняття і не підлягають виконанню. Згідно з Конституцією України, адміністративна відповідальність як фізичних, так і юридичних осіб повинна встановлюватися виключно законами України⁶⁰. Але виникла парадоксальна ситуація: встановлена законом адміністративна відповідальність юридичної особи продовжує існувати і застосовуватися.

Таким чином, приведення цілого комплексу нормативно-правових актів у несуперечливу, логічно вибудовану систему є одним із напрямів реформування законодавства України про адміністративну відповідальність юридичних осіб. Від цього багато в чому залежить ефективність норм чинного законодавства, які застосовуються на

---

⁵⁷ Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 46, ст. 411.

⁵⁸ Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2015, № 13, ст. 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

⁵⁹ Жильцов О. Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук : спец. «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2006. 215 с.

⁶⁰ Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр-541> (дата звернення 27.06.2024).

практиці, та ефективність адміністративної відповідальності юридичних осіб в цілому.

Наступним напрямком вдосконалення законодавства про відповідальність юридичних осіб є систематизація існуючих нормативних правових актів, що передбачають підприємства, установи, організації та інші колективні утворення в якості суб'єктів адміністративних правопорушень⁶¹.

На нашу думку, включивши ці положення в новий КУпАП, можна об'єднати всі норми чинного законодавства, що регулюють адміністративну відповідальність юридичних осіб.

У проєкті Кодексу України про адміністративні правопорушення його укладачі спробували визнати юридичні особи суб'єктами адміністративної відповідальності, але, на нашу думку і на думку багатьох експертів, це не вдалося. Так, В. Авер'янов зазначив, що «проєкт не вирішує головне поставлене перед ним завдання – подолати прогалини і нормативні колізії, які фактично склалися в правовому регулюванні адміністративної відповідальності юридичних осіб»⁶².

Крім того, якщо загальна частина проєкту КУпАП містить важливі норми, що регулюють конкретні питання управління юридичними особами, то процедурна частина не відноситься до юридичних осіб. Отже, враховуючи той факт, що юридична особа відрізняється від фізичної, було б неправильно поєднувати систему адміністративної відповідальності юридичної особи з відповідальністю фізичної особи в адміністративному праві, оскільки при визначенні її відповідальності, крім інших обставин, необхідно враховувати деталі адміністративного законодавства. порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення юридичної особи⁶³.

Перелік адміністративних правопорушень дуже часто змінюється через великий динамізм суспільних відносин, які належать до сфери управління. Більш точним і практичним підходом було б відмовитися

---

⁶¹ Жильцов О. Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук : спец: «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2006. 215 с.

⁶² Авер'янов В., Лук'янець Д., Хорошак Н. Потрібні нові концептуальні засади створення проєкту Кодексу України про адміністративні проступки. *Право України*. 2004. № 11. С. 11–15.

⁶³ Жильцов О. Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук : спец: «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2006. 215 с.

від традиції включати весь спектр адміністративних злочинів в єдиний кодифікований акт. По-перше, в цьому немає об'єктивної необхідності; по-друге, це не виправдано з точки зору систематизації законодавства та відповідності вимогам стандартного оформлення. Замість цього ці склади повинні бути визначені в певних законах, що регулюють відносини, що охороняються адміністративним правом, у відповідних областях регулювання⁶⁴.

Тому, на наш погляд, до Загальних положень, які визначають юридичні особи як об'єкти адміністративної відповідальності, система адміністративних стягнень, загальні правила та строки їх запровадження, механізм застосування заходів адміністративного стягнення, зокрема у разі адміністративних правопорушень, вчинених юридичними особами, які є необхідними. Також необхідно регламентувати порядок проведення процедури.

Інший варіант систематизації адміністративно-деліктного права деякі вчені називають «Моделлю концептуальної кодифікації»⁶⁵. Суть даної моделі полягає не в об'єднанні всіх норм, пов'язаних з адміністративною відповідальністю, в одному нормативно-правовому акті, а в створенні єдиної, логічної і стабільної нормативної структури адміністративної відповідальності, заснованої на системі відповідних принципів. Це істотно усуває прогалини, що існують в чинному законодавстві, що встановлює адміністративну відповідальність юридичних осіб, і спрощує розробку майбутнього законодавства з суміжних питань⁶⁶.

Перевагою такого підходу є створення стабільних нормативно-правових актів, зручних для використання всіма суб'єктами адміністративно-деліктних відносин. Як вказує Д.М. Лук'янець, такий акт слід було б назвати «Кодексом адміністративної відповідальності»⁶⁷.

---

⁶⁴ Комзюк А. Т. Суб'єкти адміністративної відповідальності: проблеми визначення та правового закріплення системи. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. № 22. С. 95–99.

⁶⁵ Лук'янець Д. М. До проблеми повноти кодифікації адміністративно-деліктного законодавства України. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми систематизації законодавства про адміністративні правопорушення»* : у 2-х ч., 7–8 грудня 2006. Сімферополь, 2006. Ч. 1. С. 91–95.

⁶⁶ Жильцов О. Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук : спец: «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2006. 215 с.

⁶⁷ Там само. С. 92.

Основу кодифікації адміністративно-деліктного законодавства України повинна складати система принципів, яка включає: законність; плановість; відповідність цілей та характеру кодифікації рівню соціально-економічного розвитку суспільства; наукова обґрунтованість кодифікаційних робіт; публічне обговорення та участь громадськості, науковців, юристів-практиків; гармонізація загально-визнаних міжнародно-правових норм із національними нормами; цілісність, всеосяжність, комплексність, безперервність, послідовність кодифікації; виважений і старанний підхід до проектів кодифікованих актів; врахування системності законодавства на всіх рівнях кодифікаційної діяльності; техніко-юридична досконалість проектів⁶⁸. Ці принципи мають відповідати сучасним вимогам верховенства права та забезпечувати захист прав та інтересів громадян і підприємств, що є ключовими для ефективної та стабільної системи кодифікації адміністративно-деліктного права в Україні.

Особливо цікавим є порівняльний аналіз з законами інших країн, що мають досвід впровадження адміністративної відповідальності в умовах надзвичайних ситуацій або воєнного стані. Наведемо приклади деяких країн, які впровадили такі механізми.

1. У Франції існує система адміністративної відповідальності, яка охоплює не лише цивільне право, а й адміністративні правопорушення, особливо в галузі екології та громадського порядку.

2. У Німеччині юридичні особи можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за порушення адміністративних регламентів, наприклад, у сфері підприємництва та охорони праці.

3. У Сполучених Штатах Америки існує практика адміністративної відповідальності юридичних осіб за порушення фінансового законодавства та ринкових норм.

4. У Японії існують механізми адміністративної відповідальності, що охоплюють різні сектори економіки та суспільного життя, спрямовані на виконання законодавства⁶⁹.

Порівняльний аналіз показує, що введення адміністративної відповідальності юридичних осіб є важливим аспектом забезпечення правопорядку і стабільності в країні в умовах надзвичайної ситуації. Законодавство цих країн може стати корисним досвідом для

---

⁶⁸ Коломоєць Т. О., Федоров І. Принципи кодифікації адміністративно-деліктного законодавства України. *Право України*. 2006. № 6. С. 14–18.

⁶⁹ Гнатюк С. С. Проведення в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 156 с.

подальшого вдосконалення української системи адміністративної відповідальності.

Національна практика багатьох іноземних країн свідчить про введення відповідальності юридичних осіб на рівні кодифікованого акту адміністративної відповідальності, що відбувається відповідно до зростання числа правопорушень, вчинених юридичними особами. Наприклад, крім адміністративної відповідальності, такі країни, як Франція, Фінляндія, Бельгія, Данія, Японія, Канада, США, Південна Корея, Нідерланди, Норвегія та Австрія, встановили систему кримінальної відповідальності для юридичних осіб⁷⁰. Варто відзначити, що український законодавець також вже спробував закріпити відповідальність юридичних осіб за порушення правил, зокрема шляхом внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у 2008 році, що стосувалося порушень у сфері безпеки дорожнього руху, і можливими суб'єктами такої відповідальності могли бути й юридичні особи⁷¹.

Деякі вчені вважають, що «відповідальність юридичних осіб може регулюватися іншим законодавчим актом, таким як Кодекс України про відповідальність юридичних осіб за адміністративні правопорушення»⁷². На наш погляд, такий підхід до систематизації законів про адміністративну відповідальність юридичних осіб є більш складним і більшою мірою відповідає перспективам вдосконалення адміністративної відповідальності юридичних осіб, ніж поточним реаліям. Проблемні питання про адміністративну відповідальність юридичних осіб, зокрема, процесуального характеру потребують вирішення вже сьогодні⁷³.

Д.М. Лук'янець припускає, що одним із центрів системи законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб міг би стати Адміністративно-деліктний кодекс України⁷⁴. Він би складався з двох розділів: «Загальні положення» та «Адміністративна

---

⁷⁰ Лук'янець Д. М. Юридична особа як суб'єкт адміністративної відповідальності: додаткові аргументи «за». *Юридична практика*. 2001. № 18(176). С. 9.

⁷¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

⁷² Там само. Ст. 14.

⁷³ Ващенко С. В., Поліщук В. Г. Адміністративна відповідальність : навчальний посібник. Запоріжжя : Юридичний ін-т. МВС України, 2001. 142 с.

⁷⁴ Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку : монографія. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 220 с.

відповідальність та її підстави». Хоча загальний зміст цього кодексу є прийнятним, але варто зазначити, що у запропонованому проекті, по-перше, суб'єктами адміністративної відповідальності визнаються як фізичні, так і юридичні особи, а по-друге, кодекс не включає в себе процесуальну частину.

Інший підхід, запропонований українськими вченими⁷⁵, з яким ми згодні, полягає в об'єднанні нормативних правових актів, що регулюють адміністративну відповідальність юридичних осіб, в окрему систему з власним центром. Він передбачає розробку і прийняття ще одного загального закону, який включає в себе всі основні положення по щодо адміністративної відповідальності юридичних осіб⁷⁶.

Таким нормативним актом могли б стати Основи законодавства України про адміністративну відповідальність юридичних осіб, який би містив в собі б лише загальні, принципові положення з цих питань⁷⁷.

Такий підхід до систематизації в сучасних умовах є більш прийнятним, враховуючи наступні фактори:

– по-перше, такі нормативні акти відображають загальні положення, що стосуються адміністративної відповідальності юридичних осіб;

– по-друге, цей шлях не вимагає одночасної кодифікації в спеціальних частинах всіх норм, що безпосередньо встановлюють відповідальність юридичних осіб, оскільки вони вже закріплені в законі і апробовані на практиці;

– по-третє, розробка і прийняття таких законів не повинні бути великими за обсягом і змістом, але є більш простим завданням, ніж кодифікація всіх норм про адміністративну відповідальність юридичних осіб шляхом включення їх в нове адміністративне законодавство (що не вимагає значних ресурсних витрат). Крім того, стислі терміни, необхідні для розробки і прийняття таких нормативних актів, сприяють швидкому усуненню протиріч, що виникають у правозастосовчій діяльності процесуального і правового характеру;

---

⁷⁵ Зима О. Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001. 19 с.

⁷⁶ Зима О. Т. Щодо провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми систематизації законодавства про адміністративні правопорушення»* : у 2-х ч., 7–8 грудня 2006. Сімферополь, 2006. Ч. 1. С. 60–63.

⁷⁷ Там само. С. 62.

– по-четверте, прийняття Основ законодавства України про адміністративну відповідальність юридичних осіб є тимчасовим етапом, який дозволить у майбутньому кодифікувати та включити закріплені в ньому положення до Кодексу України про адміністративні правопорушення або Кодексу України про адміністративну відповідальність юридичних осіб;

– по-п'яте, прийняття і введення в дію таких законів дозволить протестувати основні положення, зокрема процедурного характеру, перш ніж включити їх в єдиний кодифікований акт;

– по-шосте, норми, закріплені в процесуальній частині даного нормативно-правового акта, матимуть більш високу юридичну силу в порівнянні з нормами допоміжного права, які особливо важливі в разі введення деяких процедур;

– по-сьоме, наявність єдиного нормативного правового акта знижує можливість протистояння правових норм закону, що регулюють адміністративну відповідальність юридичних осіб, усуває прогалину в правовому регулюванні і більш ефективно захищає права і законні інтереси юридичних осіб, до яких застосовується адміністративні стягнення.

Тому пропонується підхід до систематизації законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб в сучасних умовах є більш прийнятним і виправданим з практичної та юридичної точок зору.

До прикладу наведемо порівняльний аналіз зарубіжних країн, так у США, адміністративна відповідальність регулюється федеральними та штатними законами, наприклад, існує Закон про адміністративні процедури. Також, важливе значення має система прецедентного права, що визначає практику застосування адміністративних санкцій. У свою чергу, у Німеччині адміністративна відповідальність юридичних осіб визначається Законом про адміністративні правопорушення (OWiG). А система регулювання передбачає чіткий поділ між адміністративною та кримінальною відповідальністю⁷⁸.

Тому враховуючи вищезазначене, ми пропонуємо прийняти Закон України «Про провадження у справах про адміністративну відповідальність юридичних осіб»⁷⁹, в якому має бути чітке визначення

---

⁷⁸ Ващенко С. В., Поліщук В. Г. Адміністративна відповідальність : навчальний посібник. Запоріжжя : Юридичний ін-т. МВС України, 2001. 142 с.

⁷⁹ Зима О. Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001. 19 с.

структури провадження, обсягу та правового статусу суб'єктів, характеристик основних процесуальних дій, вимог до переліку процесуальних документів та їх форми і зміст, суть справи, види і процедури прийняття рішень, особливості оскарження та порядок виконання рішення.

Також одним із можливих напрямів удосконалення законодавства України про адміністративну відповідальність юридичних осіб є прийняття закону, який повністю присвячений відповідальності підприємств, установ, організацій та об'єднань у певних сферах суспільного життя.

Підводячи підсумок вищесказаному, слід зазначити, що одним із напрямів удосконалення законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб є необхідність припинення прийняття підзаконних нормативних правових актів, що встановлюють таку відповідальність, скасування тих, які вже прийняті, та припинення розгляду заяв органами виконавчої та судової влади. Та відповідно, слід керуватися нормами Конституції України, які встановлюють Положення про діяння, які є адміністративними правопорушеннями, відповідальність за які визначається тільки законом.

Таким чином, аналізуючи законодавство України, можна про те, що на сьогоднішній день законодавче закріплення юридичного процесу притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності проходить свої етапи становлення. Тобто, органи адміністративної відповідальності, на законодавчому рівні, містяться певні прогалини. Наприклад, у Господарському кодексі України⁸⁰, у главі 28 виокремлені обставини, за яких може бути притягнуто до адміністративної відповідальності юридичних осіб, серед яких є: порушення антимонопольного законодавства. Також наведено перелік, характеристика адміністративних стягнень та строки їх накладень на юридичних осіб, а також гарантії захисту юридичних осіб. Відповідно, Господарський кодекс є першим нормативно-правовим актом, який затвердив основні положення застосування відповідальності до юридичних осіб⁸¹.

---

⁸⁰ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#top> (дата звернення: 21.06.2024).

⁸¹ Зима О.Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб : автореф. дис... канд. юрид. наук. Харків, 2001. 19 с.

Відповідно до п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України⁸², «виключно українське законодавство визначає підстави притягнення до цивільної відповідальності; певні діяння, які є кримінальними, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями та відповідальність за них». Отже, лише нормативно-правові акти можуть вирішити, для чого який вид правопорушення був вчинений та які повинні бути санкції застосовані до юридичних осіб. Це означає, що відповідальність юридичної особи в Україні регулюється кількома основними правовими актами, які визначають різні аспекти цієї відповідальності. Але вірно і те, що відповідальність юридичних осіб є складною категорією, яка вимагає вдосконалення і систематизації законодавства.

Тому, для вдосконалення законодавства щодо відповідальності юридичних осіб необхідно: систематизувати законодавство про відповідальність юридичних осіб, яке полягає у розробці і прийнятті комплексних законів, що регулюють всі аспекти відповідальності юридичних осіб, включаючи цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність; деталізувати правові норми, полягає у вдосконаленні існуючих законодавчих актів шляхом введення більш докладних правил, що регулюють відповідальність юридичних осіб; врахування специфіки відповідальності юридичних осіб у різних сферах діяльності (фінанси, екологія, інформація тощо) завдяки розробці спеціальних нормативних правових актів, що враховують деталі обов'язків юридичних осіб у різних сферах діяльності; підвищення правової культури та обізнаності юридичних осіб про свої обов'язки та відповідальність.

Отже, відповідальність юридичних осіб в Україні встановлена низкою нормативно-правових актів, проте необхідно вдосконалити та систематизувати законодавство для забезпечення більш ефективного і прозорого правового регулювання. Це сприятиме кращому захисту прав та інтересів усіх суб'єктів правовідносин та зміцненню верховенства закону в Україні.

Таким чином, на сьогоднішній день законодавство України про адміністративну відповідальність юридичних осіб знаходиться на стадії формування. Воно поки що не сформувало єдину інтегровану систему, а являє собою сукупність нормативно-правових актів, які визначають і регулюють цю відповідальність.

---

⁸² Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 21.06.2024).

У зв'язку з цим систематизація законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб має велике практичне значення. Це не тільки дозволяє більш ефективно застосовувати відповідні правові норми, які є передумовами для зміцнення законності в діяльності підприємств, установ і організацій, але й створює надійну основу для подальшої роботи щодо вдосконалення зазначеного законодавства та практики їх застосування.

Таким чином, робота щодо подальшого вдосконалення та систематизації законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб є важливим кроком для підвищення правової стабільності та захисту прав юридичних осіб в Україні.

ВИСНОВКИ

За результатами власного дослідження щодо адміністративна відповідальність юридичних осіб в умовах воєнного стану в Україні: правові засади та практичні аспекти ми прийшли до наступного:

1. Адміністративна відповідальність юридичних осіб в умовах воєнного стану має важливе значення та необхідна для підтримки національної безпеки і правопорядку. Вона заснована на нормативних правових актах, адаптованих до умов воєнного часу. Це включає введення додаткових обмежень і зобов'язань для юридичних осіб, спрямованих на запобігання дій, які можуть загрожувати національним інтересам. Теоретично адміністративна відповідальність юридичної особи в період воєнного стану розглядається як комплекс правових заходів, що забезпечують швидке і ефективне реагування на правопорушення.

2. В умовах воєнного стану адміністративна відповідальність юридичної особи має ряд особливостей. По-перше, підвищується рівень правового регулювання та контролю з боку органів публічної влади та органів місцевого самоврядування. Це включає часті перевірки, аудити та посилення вимог до звітності. По-друге, особлива увага приділяється економічним правопорушенням, таким як фінансові зловживання, торговельні порушення та контрабанда. За такі правопорушення застосовуються більш жорсткі санкції. По-третє, адміністративні провадження у справах про адміністративні правопорушення вчинені юридичними особами можуть бути спрощені для швидкого реагування на порушення, що дозволяє швидко притягати юридичних осіб до відповідальності і накладати адміністративні стягнення.

3. Для підвищення ефективності адміністративної відповідальності юридичних осіб в умовах воєнного стану необхідно вдосконалити адміністративно-процесуальне законодавство, яке включає в себе наступні напрямки: а) удосконалення процедури притягнення до відповідальності юридичних осіб полягає у швидкому розгляді справ та спрощеному порядку застосування санкцій. Це може включати скорочення терміну розгляду, скорочення бюрократичних перепон і впровадження більш ефективних механізмів розгляду правопорушень; б) підвищення прозорості, що полягає у забезпечення прозорості діяльності юридичних осіб за рахунок посилення вимог до звітності та контролю з боку публічних органів. Це допоможе виявити та запобігти потенційним правопорушенням; в) посилення відповідальності полягає у введенні більш жорстких санкцій за економічні правопорушення, такі як фінансові зловживання та контрабанда, які негативно впливають на національну безпеку та економіку; г) захист прав юридичних осіб полягає у забезпеченні справедливості і неупередженості адміністративних процедур, забезпечення права на захист і можливість оскарження. Захист прав юридичних осіб, навіть в умовах воєнного стану, є важливим компонентом верховенства закону і сприяє збереженню правопорядку.

Таким чином, адміністративна відповідальність юридичних осіб в умовах воєнного стану України потребує подальшого вдосконалення та внесення змін у законодавство України для забезпечення ефективного реагування на правопорушення, підтримання національної безпеки та дотримання прав та інтересів юридичних осіб.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу адміністративної відповідальності юридичних осіб в умовах воєнного стану в Україні. Розглядаються теоретичні основи адміністративної відповідальності, особливості її застосування під час воєнного стану, а також напрямки вдосконалення адміністративно-процесуального законодавства. Автор звертає увагу на підвищений рівень правового регулювання та контроль з боку державних органів, особливості економічних правопорушень та необхідність спрощення адміністративних процедур. Запропоновано заходи для підвищення ефективності адміністративної відповідальності, зокрема удосконалення процедур, підвищення прозорості та захист прав юридичних осіб. Стаття акцентує на важливості забезпечення національної безпеки та правопорядку в умовах

воєнного стану, водночас підкреслюючи необхідність дотримання прав юридичних осіб.

Література

1. Басс В. О., Корж-Ікаєва Т. Г. Правовий режим воєнного стану та його адміністративно-правове забезпечення в умовах повномасштабного збройного конфлікту в Україні. *Юридичний науковий журнал*. 2023. URL: http://lsej.org.ua/5_2023/122.pdf

2. Ващенко С. В., Поліщук В. Г. Адміністративна відповідальність : навчальний посібник. Запоріжжя : Юридичний ін-т. МВС України, 2001. 142 с.

3. Венгер Ю. В. Вина як суб'єктивна підстава адміністративної відповідальності юридичної особи за вчинене правопорушення у сфері стандартизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2015. № 13. С. 85–87.

4. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану : колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. С. 399–416. URL: <http://www.ssaals.com.ua/?p=9174>

5. Глущенко Н. В., Сагайдак В. О. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб. *Правові горизонти*. Том 14, № 2. 2021. С. 44–49.

6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#top> (дата звернення: 24.06.2024).

7. Гнатюк С. С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 156 с.

8. Добрянська Н. В. Дискусійні питання із приводу адміністративної відповідальності юридичних осіб. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2019. Т. 30(69), № 5. С. 133–138.

9. Жильцов О. Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук : спец. «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2006. 215 с.

10. Зима О. Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001. 19 с.

11. Зима О. Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук: спец : «12.00.07» адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2001. 164 с.

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

13. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ: «Істина», 2008. 457 с.

14. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підручник. К. : Юрінком Інтер, 1999. 733 с.

15. Комзюк А. Т., Комзюк М. А., Липій Є. А. Адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією. *Науковий вісник публічного і приватного права*. 2023. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2022/3/18.pdf>

16. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр-541> (дата звернення 27.06.2024)

17. Кравець М. О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 75–78.

18. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку : монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 220 с.

19. Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб.. Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.

20. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64 / 2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 25.06.2024).

21. Про ветеринарну медицину: Закон України № 2498 від 25 червня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#top> (дата звернення: 19.06.2024).

22. Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 р. № 162/95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-вр#top> (дата звернення: 18.06.2024).

23. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР. *Відомості*

Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 46, ст. 411. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

24. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 1, ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення 25.06.2024).

25. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18 листопада 1997 р. № 637/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1998, № 9, ст. 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

26. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2015, № 13, ст. 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

27. Про загальну мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022 № 65 / 2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення 24.06.2024).

28. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 24, ст. 243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 24.06.2024).

29. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 12, ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

30. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

31. Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 9, ст. 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

32. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 28, ст. 250.

33. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13 квітня 2017 р. № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 27–28, ст. 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 18.06.2024).

34. Прохоренко М. М., Тимошенко А. В. Особливості адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2023. С. 300–303. URL: http://lsej.org.ua/8_2023/69.pdf

35. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40–44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

36. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 40–41, 42, ст. 492. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 24.06.2024).

Information about the author:

Savranchuk Lyudmyla Leonidivna,

Candidate of Law Sciences,

Associate Professor at the Department of Public Administration,

Associate Professor at the National Academy of Internal Affairs

1, Solomianska Square, Kyiv, 03035, Ukraine